

„EDINOST“
izhaja po trikrat na teden v šestih izdanjih ob **torkih, četrkih in sobotah**. Zjutranje izdanje izhaja ob 6. uri zjutraj, večerno pa ob 7. uri večer. — Obojno izdanje stane: za jeden mesec . f. 1.—, izven Avstrije f. 1.50 za tri mesec . . . 3.— . . . 4.50 za pol leta . . . 6.— . . . 9.— za vsa _oto . . . 12.— . . . 18.—
Naročnino je plačevati naprej za narocbe brez prilozene naročnine se uprava ne ozira.

Posamično številko se dobivajo v prodajalnicah tobaka v Trstu po 3 nč., izven Trsta po 4 nč.

EDINOST

Oglasi se račune po tarifu v petitu; za naslove z debelimi črkami se plačuje prostor, kolikor obsega navadnih vratic. Poslana. osmrtnice in javno zahvale, domači oglasi itd. se računajo po pogodbi.

Vsi dopisi naj se pošiljajo uredništvu: ulica Caserma št. 13. Vsako pismo mora biti frankovano, ker nefrankovana se ne sprejemajo. Rokopisi se ne vračajo.

Naročnino, reklamacije in oglase sprejema *upravnništvo* ulica Molino picolo št. 3. II. nadst. Naročnino in oglase je plačevati loco Trst. Odprto reklama cije se proste pošiljuje.

Glasilo slovenskega političnega društva za Primorsko.

„Edinosti je moč“.

O odnosjih na Hrvatskem.

Gospóda čitatelji naj nam ne štejejo v zlo, ako tudi danes in na tem mestu obračamo pozornost svojo dogodkom v Hrvatski. Saj se tudi drugorodni listi posebno intenzivno zanimajo za dogodke onkraj Sotle, kamo-li da bi se ne zanimali tudi mi, ki imamo na svojem programu solidarnost z narodom hrvatskim?! Pa je tudi živahno utripalo javno življenje na Hrvatskem v poslednjih dobah in se pojavi tega vrvenja združujejo v dokaz, da je popolnoma ponesrečila politiška „pacifikacija“, kakor je v oficijelnem in oficijoznem slovarju označena naloga, ki jo je imel izvršiti ban grof Khuen-Hedervary po nalogu svojih madjarskih prijateljev in gospodarjev.

Onim čitateljem, ki ne vedo tega, treba povedati, da znači tujka „pacifikacija“ pomirjenje in spravo v deželi. V pojmu pacifikacije izraženi so toraj lepi in plemeniti nameni. Kakor pa povsodi, tako tudi tu ni odločilna mrtva črka, ampak duh, v kojem se praktički uveljavlja ta pojm. Najboljši in najplemenitiši nameni zakonodajcaso le prazna fraza, ako je slabe volje oni, ki izvršuje dotični zakon. Tako je tudi z gesli in programi vlade in zistemov.

Tako imajo tudi na Hrvatskem „pacifikacijo“ na jeziku, zavisnost Hrvatstva od Madjarstva pa v srcu. „Pacifikacija“, kolikor je vzvišen in plemenit ta pojm sam na sebi, znači v sedanji dobi na Hrvatskem — prizadevanje, da narod hrvatski pozabi na svojo minolost, na svoja prava in tudi na ono samostojnost, ki mu je zajamčena v pogodbi z leta 1867.

Za pacifikacijo v tem zmislu trudil se je grof Khuen Hedervary nad jedno desetletje in vspeh njegovega truda se je pokazal v dneh kraljevega obiska, v pravdi proti vseučiliščnikom in slednjič v pojavih med maso naroda zlasti sedaj, ko so se obtoženci jeli vračati iz zaporov. Pacifikacija grofa Khuena se je izjalovila, to je danes gotova stvar za vsakogar.

Zagrebski „Obzor“ piše v tem pogledu, da gosp. Tomašić ali Tomassich (znani madjaronski profesor in hrvatski zastopnik v parlamentu budimpeštanskim) lahko govori v Budimpešti kar hoče, češ, da so se Hrvatje stopili z Madjari: si-

jajna in impozantna demonstracija povodom povratka dijakov iz Belovara je vendar pokazala, da Hrvatje hočejo ostati Hrvatje!

Hrvatska javnost je v noveji dobi razpršila pripovedko o namišljeni „pacifikaciji“ in razkrinkala je one, ki so trdili v jednomer, da je ta „pacifikacija“ vspeła izborna. Vse to, da se plenijo novine, da pri volitvah odločuje poznani sistem, da se maše usta patrijotom: vse to ne dokazuje še, da je — res mir. Ne, ni miru: to je dokazala velika demonstracija proti madjarskemu nadvladju, simboliziranemu v madjarski zastavi.

Grof Khuen-Hedervary je dobro uganil značaj te demonstracije povodom kraljevega obiska. Preprisrčni in navdušeni vsprejem, ki so ga priredili Hrvatje svojemu kralju, dokazal je, da narod hrvatski se ni premenil v svojem čustvovanju do svojega vladarja, da pa hoče osebo vladarjevo strogo ločiti od obstoječega sistema, ali natančneje povedano: od misli odvisnosti Hrvatske od Madjarske! Proti tej misli je bila naperjena ona velika demonstracija, ki je bila eklatanten dokaz, da vara oni, ki trdi, da se je Hrvatska uklonila obstoječemu sistemu.

„Obzoru“ se vidi jako umevno, da so taki dogodki razburili živce grofu Khuenu. Varal je samega sebe, ali pa so ga varali drugi: puščava še ni mir. Papir je možno pleniti, resnica pa ostaja živa. Dijaki so bili kaznovani radi one demonstracije, ali čustva za svobodo in za samostalnost Hrvatske ni mogoče zapreti. Vse to je jasno pokazala ona demonstracija.

Zagrebski „Obzor“ zaključuje neki svoj članek z željo, da bi hrvatsko dijaštvo, nadahneto žarom hrvatske ljubavi, opasano oklopom vere v pravico in nje zmago, pripomoglo se svojim delom domovini do boljše bodočnosti.

No, s to željo spajamo mi še nadaljnjo željo, da bi letošnji dogodki, oziroma odnošaji v Hrvatski, doveli do spoznanja, kako treba zasnovati in vršiti pacifikacijo v pravem, plemenitem pomenu te besede: da bi merodajni krogi v Hrvatski in tudi drugod nastopili ono pot, ki res vodi do sprave in miru — pot brezpogojnega spoštovanja narodnih pravic vsacega naroda!

vega Antona tako, da je včasih iskal samo njene družčine Polagoma sta se privadila jeden drugemu in vnela se je med njima ljubezen, in obetala sta si zakon. To je trajalo tiho precej časa. Ljubezen pa ni bila brez nasledkov in ljudje so si šepetali po vasi to in ono. In ko se je uresničila ta govorica, o joj, takrat je divjal stari Volar. Sina je zapodil od doma, sam pa ni vedel, kam bi se dejal. Ko se je pomiril do dobra, prepustil je posestvo Francetu. Mati jo izprosila le toliko, da je Antonu zapisal živež do smrti, če bo delal na domu. France se je oženil, stariši so pomrli, Anica tudi, otroka pa so poslali v sirotišnico. O Antonu pa ni bilo dvajset let ni duha ni sluha.

Naposled so ga pa prignali domov. Bil je tih, otožen in skrivnosten. Delal je rad, a kadar se ga je polastila bolezen (to je bilo po navadi takrat, kadar se je menjalo vreme), divjal je okrog in v jednomer kričal, da se bode ženil. Včasih je blaznel, včasih pa zopet delal, kakor bi mu ničesar ne bilo, za to so mu vsi rekali le bedak.

Hudoben ni bil nikoli. Nekoč smo ga prav dražili mi vaški otročaji. Jeden hudobnejših je kar hkratu prijel mene in me pahnil njemu v naročje.

Politiške vesti.

V TRSTU, dne 2. marca 1896.

Jezikovna ravnopravnost pri finančnih oblastih. Iz Istre nam pišejo dne 25. februvarja 1896.: Dne 13. t. m. prinesli ste v članku: „Jezikovna ravnopravnost pri finančnih oblastih“ vse opravičene pritožbe slovenskega in hrvatskega ljudstva v Primorji. Na ta članek ste prejeli od predsedništva c. k. finančnega ravnateljstva v Trstu pod št. 268[Pr. dopis, objavljen v št. 22. „Edinost-i“ od dne 20. t. m. V tem dopisu trdi slavno c. kr. finančno vodstvo, „da je [vedno pripravljeno na zahtevo strank odrediti naklado uradnih tiskovin v slovenskem jeziku — itd. in da se glede tiskovin, katere niso v občni porabi, čaka na željo strank“ — „takih zahtev pa do zdaj niso stavile stranke glede tiskovin“ itd.

Z ozirom na ta dopis daje se slavnemu c. kr. finančnemu vodstvu na znanje, da so občinarji iz Gradina in Topolovca odločno zahtevali, da jim c. k. davkarski urad v Motovunu pošilja opomenice (Mahnzettel), katere gotovo služijo splošni uporabi, v hrvatskem ali slovenskem jeziku, — ali do zdaj je ostala zahteva brez vspeha!

Dne 7. maja 1895. raznašal je davkarski sluga Visintin opomenice (Mahnzettel — Monitorio) nemško-italijanske. Ko so se nekatere stranke branile sprejeti take tiskovine, proval in pretil je davkarski sluga Visintin na neverjetno surov način. Stranke iz Topolovca in Gradina pritožile so se vsled tega na slavno predsedništvo c. kr. finančnega ravnateljstva v Trstu in na visoko c. k. finančno ministerstvo. Bila je v tej stvari stavljena tudi interpelacija v državnem zboru. V svoji pritožbi so stranke zahtevale disciplinarno preiskavo proti davkarskemu slugi zaradi srovega in odurnega ponašanja ter ob enem zahtevale hrvatskih oziroma slovenskih tiskovin. In kaj so dosegle —?! Davkar Deak uložil je tožbo na sodišče proti onim, ki niso hoteli sprejeti nemško-italijanskih „Mahnzettel — Monitorio“. Pohišah teh strank so hodili orožniki ter popraševali, kedo jim je

Sedaj-le pa je po nas, sem si mislil, in lasje so mi stali po koncu. On pa me je prijel na rahlo in dejal:

„Vidiš, jaz bi te lahko, pa te nočem, a tudi ti ne smeš dražiti mene, če prav me lahko!“

Potem me je izpustil. Od tedaj ga nismo dražili nikoli več. Vsem se nam je usmili. Včasih, kadar je blaznel, jim je ušel tudi iz hiše. To pa je bilo nevarno, posebno po zimi. S tem si je nakopal še prehlajenje. Stal se je neizrečeno hitro.

Nekako v jeseni je bilo. Iz gorkega, toplega vetra izcimila se je ostra burja in sneg je primetaval polagoma. Takrat pričel je Anton zopet blazneti. Po noči je ustal s trdega ležišča in šel buditi brata in vleč ga za palce. Ta pa se je razjezil, prijel za bič in ohladil z njim Antona. To je pograbilo poslednjega in pričel je kričati na vso moč:

„Ti boš brata tepel, ti boš?!“

Kri mu je vdrla skozi usta. Prestrašil se je in umolknil. Za hip je že pozabil.

„Ti boš brata tepel?“

Kri mu je vdrla v drugič in omahnil je na klop. Vse polivanje z vodo, vsi napor, spraviti ga v življenje, bili se zamau. Umril je vaški bedak.

PODLISTEK.

Bedak.

Sp. Srečko.

Revež je bil na svoje stare dni. Rodni mu brat, mesto da bi ravnal z njim lepo, ga je pretepjal in mu dajal jesti le po malem. Vsako izmed družine smelo ga je zaničevati in dražiti. Po imenu ga ni klical nihče, dejali so mu le — bedak! Vaški poredneži so mu vedno nagajali in ga dražili s tem, da so ga izpraševali, kedaj se oženi. On pa je klel in metal kamenje za njimi, vjeti pa ni mogel nikogar.

Pri hiši se je reklo pri Volarju. Imeli so dva sina: Antona in Franceta. Bila sta oba čvrsta fanta in stari Volar se je rad pobahal z njima. Anton je bil par let starejši od Franceta. Zato ga je njega oče vzgajal v ta uamen, da mu prepusti zemljišče; Francetu pa je hotel preskrbeti bogato odpravoščino. Na mnogih krajih je že povprašal, kje bi oženil sina. Hotel mu je dobiti bogato nevesto.

Pri sesedovih so imeli rejenko z imenom Anico. Lepa, mlada deklica zanimala je Volarje-

povedal, da imajo pravico zahtevati slovenskih oziroma hrvatskih tiskovin!

Sluga Visintin je ostal na svojem mestu in dne 9. septembra istega leta zopet razpisal nemško-talijanske — „Mahnzettel — Monitorio“.

Slavno občinstvo naj si iz tega stori svojo sodbo o dopisu slavnega predsedništva c. kr. finančnega ravnateljstva, objavljenem v štev. 22. „Edinosti“ dne 20. februarja 1896. in o jezikovni ravnopravnosti pri finančnih oblastih v Primorju!

Za jezikovno ravnopravnost. Napovabilo posl. Ferjančiča seslo se je minolo soboto več slovenskih poslancev v posvetovanje o predlogu, ki naj bi se stavi v permanentnem odseku za posvetovanje o preosnovi civilnega pravnega reda, v zavarovanje jezikovne ravnopravnosti. Doseglo se je baje popolno soglasje.

Hrvatsko-slovenski klub je izvolil svojim predsednikom posl. Bulata na mesto umrlega dra. Klaića, potem ko je posl. Ferjančič odklonil to čast. Klub je sklenil gojiti prijateljske odnose tudi do nove nemške ljudske stranke.

Pogreb dra. Antona Starčevića. Iz Zagreba smo prejeli včeraj nastopno brzojavko: Pogreb veličasten. Sočutje splošno izvzemši službene kroge. V šestine, dve uri daleč, spremljalo je zemске ostanke Starčevićeve do 3000 duš. Lovčitev od pokojnika je bila neopisno ganljiva, vsem je vstrepečala duša britke boli, ko smo stali okolo odprtega groba dičnega moža. Vence so nosili kmetje in dijaki. Kmetje so peli na grobu. Danes je pogovor stranke prava*.

Tako brzojavka. Iz iste je razvidno, da so tudi na Starčevićev sveži grob vrgli svojo senco sedanji odnosi na Hrvatskem. Vse, vse se je uklonilo te dni na Hrvatskem pred Veličastjo smrti, vse, vse je prešinjala zavest, da je zatisnil svoje oči velik in zvest sin svojega naroda; in tudi oni del opozicije, ki ni mogel nikdar soglašati z nazori in potmi pokojnikovimi, ni odrekel trituta iskrenega spoštovanja do spomina moža, ki ni bil velik le po svojem rodoljubju, ampak tudi po svojem kristalno-čistem značaju. Na vseh straneh je vsaj za trenotek potihnilo vsakdanje nasprotstvo: le nositelji sedanjega sistema menili so, da tudi ob svežem grobu moža, ki je toli izdatno posezal v javno življenje naroda in ki je politiško veroizpovedanje jednega velicega dela svojega naroda nerazdružno spojil se svojim imenom, imenom, ki izraža v sebi cel program: le večina mestnega zastopa zagrebškega menila je, da mora tudi v očigled veličastva smrti kazati, da — **služi!!** Naravnost povemo, da je postopanje večine mestnega zastopa zagrebškega napravilo na nas uprav bolemen utis, ko je odurno in na kratko odbila več nego utemeljeno prošnjo posebne, k županu došle deputacije, naj bi tudi mestni zastop na katerikoli način izrazil svoje sočutje! Tako prošnjo je odbila slavna večina mestnega zastopa zagrebškega! Prošnjo, koja ni bila le opravičena, ampak koja bi bila lahko izpolnila, ne da bi bila morala ni za las popustiti na svojih „načelih“. Starčević se je morda motil v tem ali onem pogledu. Toda ob tej priliki vendar ni šlo za to, da bi izrekli priznanje ali nepriznanje o načelih pokojnika, ampak šlo je za to, da narod hrvatski spremlja svojega sina k večnemu pokoju z ono častjo, kakoršna je ves narod, ne gledé na politiško mišljenje, dolžan svojim odličnim sinovom. Šlo je toraj za to, da se izvrši, kar veleva patrijotiška dolžnost in plemenito človeško čutstvo vanje. Proti tej zapovedi se je zagrešila slavna večina mestnega zastopa, a s tem je kompromitovala sebe in one, kojim — služi!

Italija v Afriki. Včeraj bili so v Rimu in v Benetkah ljudski shodi, katerih namen je bil glasno protestovati proti afričanski politiki Crispijeve vlade. Teh shodov udeležila se je ogromna množica ljudstva, v prvi vrsti seveda bili so mnogoštevilno zastopani socialisti. V Rimu bila sta dva taka shoda. Na obeh shodih je govoril znani „prijatelj“ Avstrije, poslanec Barzilaj. Zborovalci so kričali: „Viva Menelik! Viva il socialismo! Abbasso Crispi!“ Policija je bila sicer razvila ves svoj aparat, toda izgredov ni bilo nikakoršnih. — Impozanten je bil včerajšnji ljudski shod v Benetkah. Na istem sta govorila opozicijska poslanka Tecchio in pa Tiepolo. Zborovalci

so soglasno odobrili dnevni red, glasom katerega nikakor ne odobrujejo kolonijalne politike Crispijeve vlade. Ta shod se je razšel s klicem: „Abbasso Crispi!“ — Ti pojavi so vsakakor značilni, kajti predočujejo nam, kaj misli o zaslepljeni kolonijalni politiki Italije delavski stan. In še važniši so taki pojavi neposredno pred otvorjenjem poslanske zbornice. Dan 5. marca je pred vratmi — z še ni nikakoršne vesti o tako iskreno zaželjeni, makar izmišljeni — „magi!“ — Ubogi Crispi!

Gledé dogodkov, ki so v zvezi z vojno v v Afriki, beležimo, da je kralj Umberto dné 29. minolega meseca v Neapelju pregledal onih pet tisoč mož, ki so se tam ukrcali v Afriko, da pomagajo tamošnjim italijanskim četam rešiti „čast“ Italije. Navdušenje občinstva in vojakov bilo je baje strašansko, kajti ves italijanski svet smatra prisotnost kralja ob odhodu pomožne vojske kakor za nekakoršno zajamčeno nadejo do zmage. Kralj je nagovoril odhajajoče vojake, zaključivši svoj govor besedami: „Prijavite svojim tovarišem željo Italije, da bi v obrambi zastave bili zložni vsi nje sinovi“. (Mar tudi oni, katerih kri podreja Crispi časti Italije? Stayec.)

Italija še vedno sanjari. Iz Rima došla je dné 28. t. m. naslednja službena brzojavka: „Službeno se potrjuje, da Italija ne odpošlje nikakoršnega svojega zastopnika h kronanju ruskega carja, ki bode dné 26. maja v Moskvi, ako odpošlje h kronanju negus Menelik svojega zastopnika. In tega Italija ne stori tudi v tem slučaju, ako bode potem sklenjen mir, kajti Italija hoče na vsak način razširiti svoje pokroviteljstvo nad vso Abesinijo. (!) In vsled tega nikakor ne gré, da bi Menelik imel svojega zastopnika pri koji inozemski državi“.

Sanjači; kdo zna, da-li se bodo dne 26. maja v Moskvi kaj posebno vznemirjali radi tega vidnega znaka abnormalnega stanja italijanskih živcev?!

Različne vesti.

Za žensko podružnico sv. Cirila in Metoda izročil je gospoj Metliković g. Anton Kompore 2 kroni in N. N. 1 krono. Gospa Franja Pertot na občnem zboru dné 1. t. m. darovala je 10 kron in gospa Marija Počkaj 4 krone, ker se ni mogla udeležiti „Sokolske maškerade“.

Imenovanje pri deželnem knjigovodstvu goriškem. Deželni odbor Goriško-Gradiščanski imenoval je deželnim knjigovodjo Ivana Kranjca, doslej računarskega revidenta pri baron Mayer-Malenbofovem gospodarskem ravnateljstvu v Ljubnem, račun. vežbenikom pa Mihaela Gorjupa doslej dnevničarja pri deželnem knjigovodstvu.

Ali mera še ni polna? Znano je našim čitateljem, kakó so nedavno v mestnem zastopu tržaškem psovali gosp. c. kr. okrajnega šolskega nadzornika Ivana Dolinarja, moža, o katerem lahko rečemo mirno vestjo, da je izboren šolnik in prevesten državni uradnik; kakor človek pa je toli blaga, pohlevna in ljubeznjiva duša, da ni v stanu storiti krivice nikomur. In res ga spoštujejo vsi, ki ga poznajo, izvzemši dve, tri osebe, koje se hočejo razumiti ovadbami prikupiti na izvestnem mestu. Tega moža napadajo v mestnem zboru najbrezobzirneje. A ne le v mestnem zboru, ampak tudi po brutalnem „liberalnem“ laškem časopisju. Tako mu je te dni „Indipendente“ zalučal v obraz psovko „mascalzone“. Mascalzone državnemu uradniku, organu našega namestništva! Ako pomislimo, da je bila s to psovko žaljena ne le oseba Dolinarjeva, ampak tudi javen organ v svojem službenem poslovanju, smemo biti pač radovedni, da-li c. kr. namestništvo stori primernih korakov pri — c. kr. državnem pravnističtvu. Mera je res že polna! — Koncem pa ne moremo zatajiti svojega začudenja, da ravno v seji dne 27. februarja ni bilo vladnega zastopnika, ko je bilo vendar pričakovati, da bodo napadali jednega izmed organov ces. kr. namestništva.

Pri deželnem knjigovodstvu goriškem razpisana je služba družega računarskega asistenta. Prositelji morajo dokazati svojo sposobnost za državno računarsko službovanje in pa popolno znanje laškega, slovenskega in nemškega jezika. Prošnje do 15. t. m. deželnemu odboru v Gorici. Prositelji,

ki stojé v javni službi, morajo uložiti prošnje potom predpostavljene oblasti.

Služba c. kr. kancelista pri c. kr. sodišču v Bujah je razpisana. Prosilci morajo se izkazati znanjem deželnih jezikov, toraj tudi hrvatskega odnosno slovenskega jezika. Od sedanjih uradnikov ne pozna ne slovenskega ne hrvatskega jezika ni jeden, začušni od sodnika do zalnjega sodnega sluge. To so pač žalostne razmere v okraju, kjer bivajo vsaj dve tretjini Slovanov. *Uradovanje se vrši pri tem sodišču izključno v blaženi italijanščini* ter isto rešuje slovenske in hrvatske uloge konsekvntno v italijanskem jeziku. Pritožbe proti takemu postopanju pa odbija istotako konsekvntno visoko c. kr. više sodišče z motivacijo, da ni mogoča rešitev v slovenkem ali hrvatskem jeziku, ker uradniki sodišča bujskega ne poznajo teh jezikov! Nekega slovenskega odvetnika, ki se je ponovno pritožil na više sodišče proti italijanskim rešitvam, zavrnilo je poslednje celó z opazko, da stavi *pretirane zahteve*.

Sedaj je razpisana služba kancelista pri omenjenem sodišču. Ni to Bog si ga veli kako mastna služba, a važno je vendar, da se imenuje izmed proslincev na to mesto oseba, ki je zmožna hrvatskega odnosno slovenskega jezika v govoru in pisavi. To smemo zahtevati od višega sodišča vsem opravičenjem; zmožnih kandidajov itak ne manjka. Zdaj je čas, da više sodišče pokaže svojo dobro in resno voljo ugoditi vsem utemeljenim zahtevam. Od višega sodišča je zavisno, da se stori prvi korak, da se omogoči slovensko in hrvatsko uradovanje pri c. kr. sodišču v Bujah ter da ne bode treba več odbijati pritožb slovenskih strank proti italijanskim rešitvam z utemeljenjem, da so pritožbe pretirane!

Črna vojska. Mestni magistrat tržaški pozivlja na podlagi zakona od dné 10. marca 1894, drž. z. l. št. 83. vse one v Trst pristojne osebe, ki so že zadovoljile svojim obveznostim v stalni vojski (domobranstvu) ter niso še dobile svojega izkaza za uvrščenje v črno vojsko, da pridejo po dotične liste tekom tega meseca na I. oddelek mestnega magistrata (III. nadstropje, vrata št. 1). Vsak mora se izkazati z dokumentom o prejšnjem svojem vojaškem službovanju, kakor n. pr.: vojaškim potnim listom, odpustnim listom ali certifikatom.

Iz sv. Križa nam pišejo: Prosim vas, gosp. urednik, malo prostora, da svečano protestujemo proti grdim lažem, ki jih širi „Il Piccolo“, da bi nas spravil ob dobro ime pred slovenskim svetom. Obdolžuje nas uprav sramotilnega dejanja. Pripoveduje namreč, da je naša godba priredila ples na korist „Lege Nazionale“ in da je čisti dobiček znašal 17 gl. To je nesramna laž. Ples smo priredili res, toda na svoj račun in sebi v korist; na Lego še mislil ni nikdo. Če pa je kdo, ki ni naš in se le sili med nas, posegnil v svoj žep, da v našem imenu in proti naši volji kaj daroval za Lego, to nas ni malo ne briga. Le proti domnevanju se moramo zavarovati najodločneje, češ, kakor da bi bila naša godba podpirateljica zloglasne Lege!

„Piccolo“ in družba naj lažejo in zasukavajo kolikor hočejo, vendar se jim ne posreči, da bi stvari postavili na glavo in sv. Križ ostane vzlic Legini šoli, to, kar je bil dosedaj: slovenska vas na tržaškem ozemlju!

Zavoljo tega, da so napravili grozen fiasco na Proseku in na Kontovelju, pa še nimajo pravice hvaliti se z vspehi, katerih tudi v sv. Križu dosegli — niso!!

Štrajk v Labinju še ni končal. Po noči na minolo soboto zavalili so štrajkovci raz holca veliko skato proti poslopju ravnateljstva, toda ista na vso srečo ni povzročila škode. V soboto zbrali so se štrajkovci zopet v Karpani. Orožniki so jih razgnali in pri tej priliki prejeli par kolovodij. Čujemo, da politiške oblasti posredujejo pri osrednjem ravnateljstvu premogavn v prid delavcem v toliko, da bi ravnateljstvo vsaj deloma vpoštevalo njih žele v kolikor so iste resnično opravičene.

Zopet zavrneni izseljenci. Iz Kormina pišejo: Dne 27. min. m. zavrnilo so na postaji v Korminu 30 ubožnih izseljencev, ki so hoteli (brez denarja) v Genovo in od tam v Brazilijo. Izseljence poslali so domov preko Reke.

Kužne bolezni v Trstu. V tednu od 22. do 29. min. m. bilo je prijavljenih v tržaški občini

41 (1) slučajev dávice, 4 sl. ošpic, 20 sl. škrlatice in 1 sl. legárja. Umrlo je 7 otrok za dávice in 2 za ošpice.

Smrt v gledališču. Minolo nedeljo popoldne je med predstavo Jahačev v gledališču „Fenice“ priletel mož na galeriji nenadoma obledel in omahnil. Bliznjiki so ga podprli, dokler ni prišel stražar, ki je onemoglega s pomočjo nekega težača spravil v nadzorniško sobico v gledališču. Po naključju je bil v gledališču prisoten zdravnik dr. Janovitz, katerega so pozvali k bolniku. Zdravnik ni mogel družega, nego konstatovati, da je mož mrtev, kajti bržkone ga je bila zadela káp. Isto je konstatoval pozneje zdravnik z zdravniške postaje. Truplo pokojnikovo prepeljali so v mrtvašnico pri sv. Justu. Nenadoma umrli mož je identičen z 70letnim čevljarjem Franom Godino, stanujočim v ulici Chiozza št. 14. katerega so pogresali.

Nenadna smrt. Minolo soboto je nenadoma umrla 81letna zasebnica Angelika vdova Kanel, stanujoča skupno z 75letno vdovo Alojzijo Ragazzi v zagati S. Lorenzo št. 2. Po naključju došla sta pred poludne dva nečaka Kanelove obiskat starko in ker jima na nju zvonjenje nihče ni odprl, naprosila sta gasilce iz bližnje postaje, da so splezali po lestvicah pri oknu v sobo in otvorili vrata. Kanel ležala je v postelji, mrtva, a poleg nje je v isti postelji sladko spala gluha vdova Ragazzi. Poslednja se je hudo prestrašila, osvedočivša se, da je ležala par ur poleg mrliča. — Pokojnica ostavila je nekaj premičnine in par sto goldinarjev gotovine.

Poskušen samomor. Predvčerajšnjem hotel si je življenje končati 49letni strojar Anton Lesa, stanujoči Campo S. Giacomo št. 10, prerezavši si grlo z britvijo. Zdravnik z zdravniške postaje je ukrenil, kar je bilo za prvo silno pomoč, potem je dal hudo ranjenega prepeljati v bolnišnico. Lesa baje ni povsem pri pravi pameti in bržkone niti sam ni znal, kaj počenja, ko si je prerezal grlo.

Sodnijsko. 43letni branjevec Lovrenc Ražem iz Trsta, ukradel je dne 29. oktobra min. leta tvrdki Semler & Gerhard dva prazna soda. V petek ga je sodišče obsodilo zaradi hudodelstva tatvine na štiri mesece ječe.

20letni zidarski pomočnik Josip Fonda iz Trsta je dne 6. januarja t. l. v prepiru s polem udaril svojega nasprotnika Ivana Gorupa, prizadevši mu hudo rano. V petek je dobil zaradi teškega telesnega poškodovanja štiri tedne ječe.

20letni kmet Anton Fakin iz Trsta se je tekom minolega oktobra meseca parkrat zgrešil na škodo 9letne Marjete P. Sodišče ga je obsodilo na štiri mesece ječe.

Koledar. Danes (3.): Kunigunda, cesarica; Avsterij, muč. — Jutri (4.): Kazimir, spoznav., Adrijan, muč. — Polna luna. — Solnce izide ob 6. uri 43 min., zatoni ob 5. uri 43 min. — Toplota včeraj: ob 7. uri zjutraj 5 stop., ob 2 pop. 11 stop. C.

Loterijske številke, izžrebane dne 29. min. m.

Trst	47,	27,	30,	3,	66.
Linc	76,	81,	55,	29,	43.
Inomost	22,	34,	18,	26,	25.

Narodno-gospodarske stvari.

Shod „Kmetijske in vrtnarske družbe za Trst in okolico“ dne 9. februarja 1896.

(Konec; glj. večerno izdanje, od dne 18. februarja 1896.)

Na to je prešel shod na drugo točko dnevnega reda: predavanje dr. M. Pretnerja o brezobrestnih posojilih za nasajanje vinogradov z ameriškimi trtami.

Dr. Mat. Pretner je pričel svoje predavanje naslednje:

Kakor Vam je znano iz lastnih skušenj, je vsa tržaška okolica okužena po trtni uši. V sled tega se manjšajo pridelki iz Vaših vinogradov od leta do leta in če pojde tako naprej, pridete kmalu do tega, da bo rastla trava ali k večjemu krompir na zemljiščih, na katerih je teta donajala obilo sadu Vam in Vašim prednikom in Vas preživljala s tem.

Edini do sedaj znani pripomoček proti trtni uši je nasajanje ameriških trt, — a nasad vinograda z novimi trtami velja mnogo truda in dela

in ameriške trte Vam ne rode prva leta. Iz teh vzrokov božajo posestniki vinogradov, opustošenih po trtni uši, tudi če so nasadili vinograde z ameriškimi trtami, in kdor nima denarja ali kakih drugih dohodkov, si sploh ne more nasaditi svojih vinogradov z ameriškimi trtami.

V tržaški okolici, ki je po večem delu ubožna in ima manj denarnega kapitala kakor se sploh misli, pa je nasajevanje vinogradov z ameriškimi trtami težavno še posebno radi tega, ker je delo zelo drago radi bližine mesta.

Neugodno gnetao stanje, v katerem se nahajajo poljedelci v krajih, okuženih po trtni uši, so spoznale tudi posamične države, katere dajejo za to razne olajšave in podpore posestnikom vinogradov, opustošenih po trtni uši.

Tudi naša država je spoznala, da kmet, kateremu je trtna uš pokončala vinograde, ne more more pomagati si sam in sklenila je za to jako važne zakone, s katerimi naj bi se pomagalo takim kmetom.

Najvažnejši med temi zakoni so oni, s katerimi je država dovolila brezobrestna posojila posestnikom opustošenih vinogradov. Ti zakoni, kateri so v rabi v raznih deželah našega cesarstva in po katerih dobivajo posestniki brezobrestna posojila, — so na vsem Primorskem, kjer so kmetovalci bolj revni kakor v večini drugih dežel našega cesarstva, skoro popolnoma neznani, kakor da bi bili kmetovalci na Primorskem tako premožni, da ne potrebujejo nobenih podpor! A jaz mislim, da če kje zasluži kmet podporo od države, jo zasluži v tržaški okolici, in za to Vam hočem razjasniti omenjene zakone.

Že zakon od dne 31.10. 1891 št. 150 drž. z. je uvel brezobrestna posojila, ki naj bi jih naša država dajala kmetom, ki hočejo nasaditi z ameriškimi trtami svoje po trtni uši opustošene vinograde. Pozneje pa je naš državni zbor spremenil dotične določbe z zakonom od dne 28.3. 1892 št. 61 drž. zak. in sedaj velja sledeča določba:

„Če v kaki občini trtna uš razdeva in opustošuje vinograde in če s tem pridejo dotični posestniki začasno v siromaštvo ali stisko, sme dajati minister za poljedelstvo brezobrestne predujme ali posojila za to, da se vinogradi zopet na novo nasade s trtami.“

Ta zakon hoče toraj podpirati kmetovalca za to, da zopet nasadi z trtami svoj vinograd, opustošen po trtni uši. A marsikateremu posestniku se ne zdi umestno zopet nasajati svoj vinograd, ki ni bil ugoden; rajši pusti vinograd uničen in si predelava druga zemljišča, kakor njive, travnike itd. v vinograde in jih nasaja z ameriškimi trtami. Iz teh vzrokov je sklenil naš državni zbor s zakonom od dne 23.8. 1895 št. 138 drž. zak., da sme minister za poljedelstvo dajati brezobrestna posojila tudi za to, da posestnik, kateremu je trtna uš opustošila vinograd, predela v vinograde zemljišča, ki niso bila do sedaj vinogradi, in jih nasaja s trtami. Za dovoljenje takega brezobrestnega posojila pa nikakor ni zahtevati, da stari okuženi vinogradi ne rodijo čisto nič več; zadoštuje, da propadajo.

Država daje toraj v dva namena brezobrestna posojila 1.) za to, da se nasade s trtami vinogradi, opustošeni po trtni uši, in

2.) za to, da se nasade s trtami zemljišča, ki niso bila vinogradi, ampak se na novo obdelujejo v vinograde.

Posebno sleunji slučaj je zelo važen za Tržaško okolico, kjer je še mnogo sveta, rodovitnega in pripravnega za vinograde, ki pa leži neobdelan.

Na to je govornik podrobno razjašnjeval način, kako se dajejo in izplačujejo ta posojila ter pri tem omenil, da so dotične listine in vknjižbe proste kolekov; taka posojila se izplačujejo navadno v letnih obrokih v razmerju kakor kmet hoče nasajati vinograde s trtami. Saj veste, da v jednom letu ne more nasaditi in predelati vseh vinogradov.

Glavno vprašanje pri teh posojilih, kakor pri vsakih, pa je to-le: Kako je vračati taka posojila?

Ta brezobrestna posojila je vračati v letnih obrokih, katerih prvi pa zapade še le koncem 10. leta po izplačilu posojila. Če je na pr. dobil kdo 240 gid. brezobrestnega posojila za nasajanje ame-

riških trt, začne še-le čez 10 let vračati to posojilo v letnih obrokih od 24 gid.

Kakor vidite, — je nadaljeval govornik — je to velika pomoč za kmeta. Ko mu vinogradi nič ne rode, dobi denar za svoje delo, da zamore obdelati svoje vinograde; ker mu isti prva leta nič ne prinašajo, ne plačuje nobenih obresti in sme še-le čez leta vrniti posojilo v majhnih obrokih. Temu je ustrezno.

A jeden zadržek ima vsa ta zadeva. Zakon od dne 28. marca 1892 št. 61 drž. zak. pravi:

„V vseh slučajih pa je dajanje takih brezobrestnih posojil odvisno od tega, da dobi prosilec takega posojila vsaj jednako podporo iz deželnih pripomočkov.“

Minister za poljedelstvo pravi toraj prosilcem za taka brezobrestna posojila: jaz vam dam brezobrestna posojila, če Vam tudi Vaša dežela posodi brezobrestno toliko kakor jaz, a drugače ne.

S tem so hoteli prisiliti posamične dežele, da tudi iste podpirajo posestnike, katerim preti revščina po trtni uši. Deželni zbori — pri nas tržaški deželni zbor — morajo toraj skleniti, da hočejo dajati brezobrestnih posojil toliko, kolikor jih bo dajalo ministerstvo. In res so sklenili razni deželni zbori take zakone, na pr. nam sosednji Kranjski in vsled tega dobivajo posestniki vinogradov, okuženih po trtni uši, na tisoče in tisoče brezobrestnih posojil. A v tržaški okolici, da, na vsem Primorskem, kjer je kmet gotovo revniši, kakor v deželah, kjer se dajejo brezobrestna posojila vinogradnikom, se do sedaj nihče ni oglasil javno, ki bi zahteval, naj se tudi tu sklenejo taki zakoni od deželnih zborov!

Zato ne smete molčati Vi, ki ste hudo zadeti po trtni uši! Bilo bi greh, če bi mi vzlic veliki nevarnosti, ki preti vsej tržaški okolici, držali križem roke in ne zahtevali zakonite pomoči od onih, katerim plačujemo davke!

Nevarnost, ki preti po trtni uši Tržaški okolici, je velika; če ostanejo kmetje v okolici brez pomoči sedaj, ko vinogradi venejo in vsahajo in ko glavni steber kmetijstva v Tržaški okolici — to je vinarstvo — vsled trtne uši propada, bo gnala revščina velik del kmetovalcev iz vinogradov v mesto na delo, bo zopet drugi del kmetovalcev v svoji kratkovidnosti rajši šel delat v Trst, kjer dobi takoj plačilo, mesto da bi se trudil v vinogradu, kjer bi mu nove trte rodile sadu še-le čez leta. Tu ne gre samo za dobro ali slabo stanje kmetijstva, tu gre za obstoj kmetijstva! In na tem, da živi v tržaški okolici zdrav in krepak kmečki stan, mora biti veliko ležeče Vam, če hočete zapustiti svojim otrokom svoja očastva in ne praznih rok, kakor delavci. Na tem, da se ohrani kmetijstvo v tržaški okolici, mora biti ležeče tudi državi, kajti če je glavna podlaga državi kmetijstvo — je kmetijstvo za tržaško okolico, v katero pluskajo razni škodljivi politični elementi in katero razjedajo škodljivi duševni in moralni uplivi iz mesta, večje važnosti nego v katerem si bodi drugem kraju našega cesarstva.

Zato mislim, da ni prezirati nikjer naše zahteve po brezobrestnih posojilih, katere zahtevamo od merodajnih krogov, tudi za ubogo tržaško okolico.

Predlagam torej sledečo resolucijo:

Posestniki iz Škedenja in iz okolice

1.) vidijo, da je začela okolica tržaškega mesta, že itak ubožna, še bolj uboževati vsled opustoševanja vinogradov po trtni uši, in da se je bati, da zgine vinograd-tvo v tržaški okolici, če se v kratkem temu ne opomore z vsemi mogočimi sredstvi;

2.) spoznavajo najzdatnejšim pripomočkom proti tej nevarnosti brezobrestna posojila v smislu zak. od dne 23. marca 1892 št. 150 drž. zak. in od dne 28. avgusta 1895 št. 138, ki naj bi se dajala vinogradnikom, katerih vinogradi so ali bodo uničeni po trtni uši;

3.) prosijo zato visoko c. kr. ministerstvo za poljedelstvo in c. kr. namestništvo v Trstu, da predloži visoka c. kr. vlada nujno deželnemu zboru tržaškemu načrt zakona, s katerim naj bi se omogočilo uporabljanje zak. od dne 28. marca 1892 št. 61 in od dne 23. avgusta 1895 št. 138 d. z. tudi za Trst in okolico in po katerem bi dežela tržaška prispevala vsaj toliko k brezobrestnim posojilom, kolikor jih bo dajala država.

